

15. ДАХО, Ф. Р – 863. – Оп. 2. – Спр. 30.
16. ДАХО, Ф. Р – 338. – Оп. 14. – Спр. 6.
17. ДАХО, ф. Р – 338. – Оп. 14. – Спр. 3.
18. ДАХО, ф. Р – 338. – Оп. 14. – Спр. 2.
19. ДАВО, Ф. Р – 2700. – Оп. 5. – Спр. 382.
20. Полян П. Жертвы двух диктатур. Остарбайтеры и военнопленные в Третьем Рейхе и их репатриация. М.: Ваш выбор ЦИРЗ, 1996. – 442 с.
21. Новий шлях. – 1946. – 10 квітня.
22. Цит. за: Нитобург Э. У истоков русской диаспоры в США: третья волна // США: Экономика. Политика. Идеология. – 1999. – № 1. – С. 89.
23. Радянська Україна. – 1946. – 11 листопада.
24. ДАВО, Ф. Р – 6023. – Оп. 1. – Спр. 58587.
25. ДАВО, Ф. Р – 6023. – Оп. 1. – Спр. 24492.
26. Толстой Д. Н. Жертвы Ялты / Пер. с англ. Е. Гессен / Исследования новейшей русской истории. – Париж: YMCA-Press, 1988. – Т. 7. – 530 с.
27. ДАВО, Ф. Р – 1998. – Оп. 2. – Спр. 270.

Гальчак С.Д. ПРИЧИНЫ НЕВОЗВРАЩЕНИЯ НА РОДНУЮ ЗЕМЛЮ ПОДОЛЬСКИХ «ОСТАРБАЙТЕРОВ»

В статье анализируются причины невозвращения на родную землю бывших «восточных рабочих» с Подолия по окончании Второй мировой войны и в период «холодной войны», помещены данные о количестве возвратившихся на Родину и оставшихся за ее пределами.

Ключевые слова: «остарбайтеры», репатриация, «холодная война», учет, репрессии, перемещенные лица, подданство.

Galchak S.D. THE REASONS OF «OSTARBITERS» NOT RETURNING TO THEIR NATIVE LAND

This article analyzes the reasons of not returning home of former «eastern workers» from Podillya after the Second World War and during the period of «cold war», the article also gives the figures of those who returned to the Motherland and those who stayed abroad.

Key words: «ostarbiters», repatriants, «cold war», accounting, repression, displaced Persons, citizenship.

УДК 94(477)(092)»18-21»

А.М. Трембіцький

ДО ПРОБЛЕМИ СТВОРЕННЯ КОЛЕКТИВНОЇ БІОГРАФІЇ РОДИНИ СІЦІНСЬКИХ-ЧЕХІВСЬКИХ-СІЧИНСЬКИХ-ШАНДОР

У статті обґрунтовується необхідність цілісного дисертаційно-монографічного дослідження життєвих і наукових шляхів, творчих здобутків, внеску в суспільно-державницьку, культурно-просвітницьку і церковно-релігійну діяльність, в історію та культуру України кращих представників знаної української родини Сіцинських-Чехівських-Січинських-Шандор.

Ключові слова: історія, культура, наука, родина Сіцинських-Чехівських-Січинських-Шандор.

Серед багатьох завдань, які в ХХ ст. ставила перед суспільством більшовицька ідеологія, було й завдання стерти історичну пам'ять про життя й діяльність багатьох українських дослідників і творців української історії та культури, все ж в українській історіографії кінця ХХ – початку ХХІ ст. була накреслена тенденція репрезентувати визначну постать або цілу родину чи династію в просторово-часовому вимірі та в сфері особистісно-індивідуального континууму, тобто суцільного, безперервного духовного й матеріального життя й діяльності. Неабиякого значення набуває створення сучасного історичного портрету як особистості, так і колективного портрету цілого роду (родини) в контексті загального розвитку як України, так і регіону, з яким пов'язано її або їх життя та діяльність. Це має особливе значення у зв'язку із

.....
сучасними проблемами як загальної, так і регіональної історії, і має не лише історичне, суспільне та етнокультурне, але й соціально-економічне та політико-правове підґрунтя.

Сьогодні важко переоцінити значення, осмислення і виділення біографічних досліджень в окрему галузь національного історичного знання. Криза комуністичної ідеології в 80-х – 90-х рр. ХХ ст. створили досить сприятливі умови для вільного розвитку соціально-гуманітарних наук у незалежній демократичній Україні. Враховуючи те, що історія кожної країни, кожного напрямку діяльності завжди є персоніфікованою, адже всі об'єктивні процеси суспільно-політичного розвитку проходять саме через індивідуальний досвід, у сучасній українській історичній науці пріоритетного значення набуває звернення до ролі особового аспекту в творенні історії та культури України, оскільки саме людський вимір є тим головним критерієм, який визначає духовність, потяг до історичної правди. На думку багатьох українських істориків і краєзнавців, мейнстрим сучасної історичної науки, – це дослідження історії повсякденності, тобто життя наших безпосередніх маленьких предків, а не тільки великих світу цього: королів і полководців. Завдяки цьому, сучасна українська історія стає все більш орієнтованою не на дослідження української історії «взагалі», як це робилось «радянськими» істориками досі, а на те, щоб зробити її близькою і зрозумілою кожному, замислитися над долею кожного представника українського народу.

Становлення науково-об'єктивної біографістики та її вищої форми (ступеня), просопографії, яка, на думку Я.Дашкевича, відтворює «живі» образи історії на матеріалах конкретних джерел» [1], набуває особливої ваги в сучасній Україні. При цьому значними стають саме дослідження історії в особах, наукової і творчої спадщини вчених, цілих родів чи родин науковців, громадсько-політичних, культурних і державних діячів, які зробили свій значний внесок у розвиток вітчизняної історії та культури. Висвітлення їх життєвих і творчих шляхів, повернення до їхніх наукових здобутків і досвіду є сьогодні надзвичайно актуальним й має неocenенне науково-культурне й політико-соціальне значення. Адже радянський період історичних досліджень, – це період занепаду біографістики, період викривлення та спотворення наукової проблематики. Лише після здобуття Україною незалежності розпочалися процеси відновлення історичної справедливості для багатьох «забутих імен», пов'язаних зі сферою української державної незалежності, славним і трагічним історичним минулим українського народу, які відстоювали ідеї спадкоємності національної історії та культури України від найдавніших часів. Все це сприяло проведенню об'єктивних історичних досліджень, створенню праць з української біографістики та просопографії на новітній методологічній і джерелознавчій базі з урахуванням конкретного історичного середовища. Саме історична наука незалежної України дала змогу через різноманітні зв'язки із суспільством показати історичні постаті в хронологічно-послідовній формі, у їх конкретно-історичному розвитку та виявити причинно-наслідкові зв'язки, історичну, національну та соціальну зумовленість не тільки особистості, але й цілого роду чи родини. Стала можливою підготовка й відтворення на основі фактів та документів науково-об'єктивних життєписів, науково-творчої діяльності, історії духовного розвитку особи чи цілого роду й родини у взаємозв'язку із суспільними умовами їхньої епохи.

Проголошення незалежності України сприяло якісно новому етапу розвитку української історичної біографістики та просопографії, що об'єктивно посіла одне з провідних місць у тематиці сучасних історичних досліджень. Історія окремих представників родини Сіцинських-Чехівських-Січинських-Шандор викликала, викликає і продовжує викликати значну увагу закордонних та українських дослідників протягом декількох десятиліть.

Так життя і діяльність Симеона і прадіда Федора майже не досліджувалися, лише в «Подольских епархиальных ведомостях» (1901) було подано короткий життєпис протоієрея Йосипа Симеоновича Сецинського батька Є.Сіцинського [2].

Самому Євфимію Сіцинському пощастило дещо більше: його життєві і творчі шляхи досліджували науковці, історики та краєзнавці Вінниці, Дніпропетровська, Кам'янця-Подільського, Києва, Львова, Хмельницького, Пряшєва (Словаччина) і Бавнд-Брука (США). Виконано дисертаційне дослідження «Наукова та громадська діяльність Євфимія Йосиповича Сіцинського (70-ті рр. ХІХ – 30-ті рр. ХХ ст.)» (2006) і видано монографію «Євфимій Сіцинський (1859 – 1937): наукова та громадська діяльність» (2009) [3], в яких зроблено перші спроби узагальнити і об'єктивно оцінити діяльність і творчу спадщину Є.Сіцинського, який своє життя присвятив ґрунтовному вивченню маловідомих аспектів історії та культури України, зіграв значну роль у становленні науково-краєзнавчого руху, організації регіональних

історико-краєзнавчих досліджень. Крім того, в дисертації, монографії та більше ніж у 320 наукових статтях і розвідках відображено, що він не тільки створив загальну історію рідного краю, а й вийшов за межі регіоналістики і, досліджуючи історію й культуру України, сформувався як непересічний вчений-історик України. За створення достовірних і об'єктивних описів усіх парафій і поселень краю здобув визнання «батька історії Поділля», «батька поділлєзнавства». Науковець чимало зробив для українізації культурно-освітнього і церковного життя. Його науково-творчий доробок – це більше 300 праць, це унікальний фактичний матеріал про минуле України, цінне джерело для сучасників.

Значно ширшою є географія дослідників наукових і творчих надбань Володимира Січинського, це науковці з Торонто (Канада), Пряшева і Свидника (Словаччина), Праги (Чехія), Керхонсона, Едісона і Тройта (США), Калуги (Росія), Вінниці, Івано-Франківська, Кам'янця-Подільського, Києва, Львова, Полтави, Тернополя, Ужгорода, Хмельницького, Чернівців тощо. Серед них назвемо монографії українського мистецтвознавця з Канади І.Кейвана «Володимир Січинський: Архітект, митець-графік, мистецтвознавець, дослідник» (Торонто, 1957) [4], словацького дослідника М.Мушинки «Володимир Січинський і русини-українці Східної Словаччини» (Пряшів, 1995) [5] та Л.Баженова і В.Логвіної «Володимир Січинський (1894-1962 рр.): життя, діяльність, творчість в ім'я України» (2009) [6], укладений С. Костюком бібліографічний покажчик «Володимир Січинський» (1996) [7], дисертації Р. Шафран «Теоретична спадщина Володимира Січинського в контексті українського мистецтва 1920 – 1960 років» (Львів, 2001) [8] і В.Логвіної «Володимир Січинський в науковому, громадському і освітянському житті України та української еміграції (перші десятиріччя – початок 60-х рр. ХХ ст.)» (2006) [9]. Йому присвячено майже 200 наукових статей. Частково проблему наукових і творчих надбань В.Січинського висвітлив Р.Шамагало у дисертації «Мистецька освіта в Україні середини ХІХ – середини ХХ століття» (Львів, 2005) [10].

Менш відомими в Україні є постать внучки Є.Січинського Оксани Шандор (Січинської) та її чоловіка, визначного українського вченого, громадсько-політичного й культурного діяча в історії Закарпаття ХХ ст., повноважного представника уряду Карпатської України в Празі і США (1938 – 1939), доктора права – Вікентія Шандора. Його сестри Маргарети Баботи, однієї з найяскравіших культурно-просвітницьких діячів Закарпаття, працівника науково-дослідного відділу кафедри української мови й літератури Пряшівського університету. Її доньки, кандидата мистецтвознавства, доцента кафедри української мови і літератури (нині кафедра україністики) та прорекана філософського факультету, директора Інституту русистики, україністики і славистики Пряшівського університету ім. П.-Й. Шафарика, лауреата премії «Золота фортуна», Любиці Баботової [11].

Тривалий час було накладено табу на інформацію про члена Світової Федерації Українських Жіночих Організацій (СФУЖО) та Спільки Українок Америки (СУА), історика Української Автокефальної Православної Церкви Олену Чехівську (Сіцінську) та її чоловіка, голову уряду (прем'єр-міністра та міністра закордонних справ) Директорії доби Української Народної Республіки, одного з чільних провідників та ідеологів українського церковно-національного відродження, митрополита Української Автокефальної Православної Церкви, одного з головних підсудних процесу Спільки визволення України Володимира Чехівського. Частково його внесок у справу українського церковно-національного відродження висвітлила І.Преловська в дисертації «Історико-джерелознавчий аналіз матеріалів 1-го Всеукраїнського Православного Церковного Собору УАПЦ 14 – 30 жовтня 1921 року» (1993) [12] та біля десятка статей.

Проте, на жаль, характерною рисою вивчення цієї родини все ж є той факт, що в більшості публікацій закордонних та українських істориків і краєзнавців висвітлювалися й продовжують висвітлюватися переважно біографічні відомості.

До родини Сіцінських-Чехівських-Січинських-Шандор, вкоріненої в етносоціокультурне середовище України, входило багато знаних особистостей. Це парафіяльні уніатські та православні священники, низка обдарованих дослідників, які зробили вагомий внесок у розвиток, вивчення і збереження історії та культури українського народу, виступивши генераторами і творцями української національної ідеї, вписавши яскраву сторінку в історію та культуру України. Постаті багатьох членів родини – непересічне явище в науково-освітньому, культурно-громадському житті України. Окремі напрями їх діяльності й досі залишаються малознаними і вимагають сучасної історіографічної оцінки та переосмислення. Яскравим свідченням заідеологізованості є замовчування прізвищ еліти української національної науки та

культури, громадсько-просвітницьких діячів, до яких ідеологія міцно прикріпила ярлики українських буржуазних націоналістів, навіть в українських енциклопедіях початку 90-х рр. ХХ ст.

Грунтовне історичне дисертаційно-монографічне дослідження знаної української родини, тобто створення ґрунтового послідовно-цілісного просопографічного портрету (колективної біографії) родини, який спирався б на всю повноту наявних архівних матеріалів і наративних джерел та визначав би роль і місце цієї відомої української родини в історико-культурному розвитку України в період ХVІІІ – початку ХХІ ст., на жаль, досі відсутнє і, на превеликий жаль, проти цього виступають навіть дуже поважні сучасні українські історики.

Сучасний етап розвитку історичної науки характеризується пошуком нових та удосконаленням вже існуючих напрямів дослідження. Сьогодні дослідники особливу увагу звертають вже не тільки на біографію окремих особистостей, але й намагаються цілісно вивчати біографії відомих родів (родин), звертають увагу на вищу форму біографістики – просопографію (колективну біографію). Адже використовуючи саме її методи опрацювання архівних джерел та матеріалів, маємо змогу реконструювати багатогранні аспекти життєвих шляхів, наукової, творчої та громадсько-просвітницької діяльності як особистості, так і цілих династій (родів, родин) в їх повсякденній історії. Будь-які фактори перебігу історичного процесу, що пропущені через ментальність людей і трансформовані нею, стають цінною науковою спадщиною, де особистість (рід, родина) – це вмістилище соціально-культурної системи своєї епохи. Вітчизняна історична наука, очищена від ідеологічних нашарувань, дозволяє показати в просопографії: саме існування як особистості, так і цілого роду чи родини в потоці історичної доби, її життя, події і зміст цього життя; сприйняття та оцінку як індивідуальної особистості, так і цілого роду чи родини в історії та культурі, уявлення про її масштабність і значимість; різноманітність форм опису і розуміння як особистісної індивідуальності, так і цілого роду чи родини в соціально-комунікативній практиці повсякденності (міжособистісних відносинах, діяльність у певній галузі); осягнення конкретного індивідуального чи колективного буття (унікальність його емпірії подій та у знаках долі) [13].

Найважливішим аспектом просопографії є вивчення біографії членів роду (родини) в динаміці, тобто в аналізі характеристик, що відбивають зміну об'єктів вивчення в часі [14, с. 8]. При створенні просопографічного портрету родини відомих дослідників і творців української історії та культури, ми визначили такі проблеми методологічного змісту:

1. Визначеність та наукове обґрунтування терміну «просопографія». Сьогодні статус просопографії в комплексі спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін залишається ще досить розмитим і не підпадає під усталені критерії дисциплін, відрізняючись мінливістю предметно-об'єктивної локалізації, розгалуженими міждисциплінарними зв'язками та відсутністю власного усталеного дисциплінарного інструментарію.

Початки ж суто просопографічних студій сягають ХVІ ст., коли в мислителів середньовіччя визріла ідея компонування колективної, а згодом і детальної індивідуальної біографії. Просопографічний метод у дослідженнях наприкінці ХІХ ст. почали практикувати німецькі історики античності (Г.Альфреді, Е.Бірлі, Е.Бірлі-молодший, Х. Девіджер, Б. Добсон, В.Ек, В.Зайбт, М.Ікономідіс, О.Каждан, М.Клаус, Ж.Лоран, Е.Риттерлінг, Р. Сайм, Д. Форні, Т.Франке, Ж.-Кл. Шене, Е.Штерн та ін.), які використовували статистично-соціальний метод вивчення певних суспільних груп античного суспільства, складаючи за його допомогою соціальний портрет або колективну біографію певного соціального прошарку суспільства чи професійної групи. Сьогодні в західноєвропейській історіографії склався цілий напрям досліджень, орієнтованих на створення колективних біографій різних соціальних груп: нотаріусів і суддів Італії Х – ХV ст., державних чиновників Франції ХІV – ХV ст., особового складу секти ХІV ст. в Бельгії та Німеччині.

Значний розвиток просопографія отримала в Російській Федерації. Так М.Нечаєва (1995) методом просопографії уклала колективну біографію уральських ченців [15]; О. Колобов (1999), ідучи за традицією німецьких антикознавців, реконструював історію римської армії як особливого соціального організму античного суспільства, відобразив її не на полях битв, а в умовах буднів і свят [16]; М.Петрова в навчальному посібнику «Просопография как специальная историческая дисциплина: На примере авторов Поздней Античности» (2004), використавши методи просопографії, відтворила «живі» портрети відомих авторів античності, базуючись на їхніх творах та речових джерелах доби [17].

Не залишилися осторонь й українські історики. Так просопографію як метод створення колективної біографії застосували В.Щербак (2000), досліджуючи соціальне обличчя українського козацтва, висвітлив біографії найтипівіших представників певного соціального стану українського суспільства у той чи інший період за походженням, майновим становищем, заняттям і стилем поведінки [18]; Т.Березовська в дисертації «Рід Аркасів: просопографічний портрет на історичному тлі доби» (2003) висвітлила колективний портрет одного з найвизначніших українських родів Аркасів [13]; О.Целуйко в дисертації «Рід Даниловичів у кінці XVI – на початку XVIII ст.: історико-генеалогічне дослідження» (2003) провела просопографічний аналіз роду Даниловичів, з'ясувавши основні генеалогічні факти біографій представників роду, його національну та релігійну належність, визначивши склад та шляхи формування клієнтели роду [19]. Головною причиною збільшення інтересу до просопографічних баз даних на початку XXI ст. стало відкриття архівів, доступ до матеріалів, які раніше були закриті для дослідників.

Загалом же просопографія з грецької: *πρόσωπον* – особа, персона; просопографія – опис персони. Вікіпедія зазначає, що «просопографія (з давньогрецької *πρόσωπον* «особа, особистість» й *γράφω* «пишу»), іноді також «прозопографія» – допоміжна історична дисципліна, що вивчає біографії історичних осіб, що належать до певної епохи або місцевості, що мали загальні політичні, соціальні або етнічні риси, що займали певну посаду» [20]. Так після 1991 р. з'явилися дослідження, присвячені біографічним даним «прихильників Помпеї», «сенаторам в епоху династії Юліїв-Клавдіїв», «персам в Римській імперії», «офіцерам російської армії 1812 р.», «декабристам», «мешканцям петербурзьких дворів початку XVIII ст.», «чинам військового міністерства XIX ст.», «купцям», «історикам-русистам», «колекціонерам», «меценатам», «агентам московської охоранки», «депутатам Державних дум», «делегатам Установчих зборів», «делегатам-робітникам I з'їзду Рад СРСР», «діячам торгівлі й промисловості рубежу XIX – XX ст.», «фінансовій еліті Росії другої половини XIX – початку XX ст.», «іноземним фахівцям в СРСР 20-30-х роках», «священнослужителям», «військовополоненим», «безпритульним», «в'язням виправно-трудових таборів», «розкуркуленим», «жертвам політичних репресій і партійних чисток», «особам, що постраждали в результаті застосування «Закону про 5 колосків», «євреям», «представникам вищої виконавчої влади Росії в 1991 – 1993 р.» та ін. [21].

У словнику «The Oxford English Dictionary. A new English dictionary on historical principles» (Oxford, 1970) відзначається, що просопографічне вивчення особистості складається з двох частин: 1) просопографія – опис персони; 2) етопея – реконструкція внутрішнього світу особистості [22]. Словник «Webster's Third new international dictionary of the English language unabridged» (Massachusetts, 1981) визначає термін «просопографія» як: 1) опис зовнішності та характеру особи, дослідження її діяльності у сукупності впливів, контактів, взаємозв'язків, рефлексій; 2) зібрання (створення) колективної біографії певної групи, яку об'єднує щось спільне (діяльність, інтереси, походження, родинні зв'язки тощо) [23]. Болгарський вчений І.Божилов у монографії «Фамилията на Асеневци (1186 – 1460). Генеалогия и просопография» (1985) застосовує термін просопографія для створення колективної біографії роду, уточнюючи при цьому, що при недостатності відомостей про будь-яку особистість, саме науково-просопографічні методи вивчення дозволяють дослідникам реконструювати життя та діяльність цієї особистості через загальний фактологічний матеріал про рід в часово-просторовому вимірі. Дослідник відзначає, що історична розвідка при цьому має здійснюватись обов'язково з урахуванням регіону проживання представників роду та ментальності часу, в який вони діяли [24]. У статті-гаслі «просопографія» словника «Культурология. XX век» (1997) уточнюється, що особливого значення наукові методи технології опрацювання архівних матеріалів та наративних джерел при створенні колективних біографій (просопографічного портрету), набувають при реконструкції саме внутрішнього світу певної конкретної особи і замінюють болючі для соціально-історичних наук суперечності між окремим характером фактів і загальним характером висновків [25]. О.Колобов [16] вважає, що просопографія – це статистично-соціальний метод вивчення певних суспільних груп суспільства та створення соціального портрету або колективної біографії певного соціального прошарку суспільства чи професійної групи. «Новая философская энциклопедия» (2000) визначає просопографію як метод створення колективних біографій, що складається з визначення певного кола осіб, у постановці низки однотипних питань про дати народження та смерті, про шлюб та родину, соціальне походження, місце проживання, освіту, поле наукової, творчої, громадсько-

просвітницької діяльності тощо [26]. Т.Березовська вважає, що просопографічний метод – це метод створення колективних біографій, який кожному особу, яка потрапляє в поле зору дослідника, розглядає як особистість та індивідуальність [13]. М.Петрова стверджує, що просопографічні дослідження дають можливість зробити повноцінний 1) опис історичного персонажа; 2) опис соціальних груп, малих народів і племен; 3) реконструкцію способу життя й занять представників конкретних соціальних станів. Визначаючи при цьому, що головна мета просопографії як спеціальної історичної дисципліни, – це «продемонструвати, як за допомогою аналізу найрізноманітніших джерел (письмових, речових та ін.) можна визначити час життя, рід занять, світогляд, інтелектуальне коло» різних особистостей [17]. Ю.Юмашева у праці «Историография просопографии» (2005) стверджує, що «просопографія, – це дослідження загальних характеристик групи діючих в історії осіб, що стосується двох головних проблем: 1) шляхів здійснення ними політичних акцій; 2) шляхів і варіантів соціальної мобільності й реалізації своїх кар'єрних прагнень» [21]. На її думку, просопографія – це «створення на основі статистичного аналізу динамічних «колективних біографій» певних соціальні групи» [27]. Директор Інституту генеалогічних досліджень Російської Національної бібліотеки І.Сахаров, виступаючи на семінарі «Генеалогія й історія родини», стверджував, що просопографія, – це «першооснова генеалогії», це «шлях пізнання» унікальних неповторних особистостей, їх повернення «з небуття, із забуття» [28].

Сучасні українські історики Н.Миронець та І.Старовойтенко (2008) зазначають, що просопографія – це метод реконструкції життєвих шляхів цілих суспільних груп (родів) в усій сукупності її індивідуальних якостей та взаємостосунків з оточенням, створення колективної біографії кількох осіб, об'єднаних спільними чинниками, чи поглибленого дослідження біографій конкретних осіб за допомогою методів генеалогії, демографії, психології, психолографії, ономастики, нумізматики, соціології та інших спеціальних історичних дисциплін [29, с.423 – 424]. Тобто просопографія – це «одна із спеціальних історичних дисциплін, яка вивчає особистість або особистості в контексті історичного процесу» [30, с.427].

Отже, можна стверджувати, що просопографія – це метод дослідження (створення) просопографічного портрету (колективної біографії) роду (родини), в якому кожна особа, яка потрапила в поле наукової зацікавленості, розглядається як особистість та індивідуальність. Такий метод дозволяє, навіть при відсутності достатньої кількості архівних документів та нарративного матеріалу, шляхом історичного занурення та відображення реконструювати конкретні особистості в їх державницько-суспільному, громадсько-просвітницькому, науковому та приватному житті, відтворити духовний космос кожного індивіда з урахуванням усіх загальних аспектів життєдіяльності членів роду чи родини. При цьому приватне та суспільне мають розглядатися як рухливі елементи в єдиному континуумі сфери або як звернені один до одного (взаємоорієнтовані) сторони соціального та духовного життя членів роду чи родини.

2. Універсальність характеру просопографічних методів при відтворенні полягає:

по-перше в тому, що в результаті дослідження крізь призму життя та діяльності особистості, членів роду (родини) більш насичено, багатогранно виступає саме історична епоха, в яку вони жили і яка тією чи іншою мірою персоніфікується в інших біографіях членів роду (родини);

по-друге, історичне буття людини розглядається, з одного боку, саме з погляду характеристики героя як «особистості», тобто визначення його суспільного статусу, міри участі в історично-значущих подіях, впливу на суспільно-політичне, культурне життя, на життя наступних поколінь роду чи родини, з іншого боку, з точки зору виявлення його «індивідуальності», яка визначає внутрішній світ людини, її духовний потенціал.

3. Створення сучасного просопографічного портрету кожного окремого роду (родини) має свої суттєві особливості, які вимагають застосування певних методологічних засад:

а) в просопографічному списку родини передусім має бути визначено чітке коло осіб, які потрапили в поле зору дослідника, тобто в ньому мають бути присутні лише найбільш знані представники родини, які зробили цю родину знаменитою і залишили найпомітніший слід в історії та культурі українського народу протягом декількох століть. Тому основна концептуальна лінія дисертаційно-монографічного дослідження має бути зосереджена саме на:

б) наявних архівних матеріалах та нарративних джерелах про родину, які зазвичай, непропорційно висвітлюють його покоління. Достатньо широким є коло джерел про цю родину, однак досить уривчастими відомості, непрямі джерела про тих членів родини: які

опинилися в еміграції після встановлення в Україні радянської влади; що з різних причин (одруження, навчання, робота, заслання) виїхали з України в першій чверті ХХ ст.; яких розкидали по світу події Другої світової війни чи змусив виїхати з України тоталітарний режим. Саме тому і з'явилась диспропорція. Якщо виключити з кола визначених осіб тих, відомостей про яких недостатньо, дослідження дуже збідніє й буде виглядати досить неповним і необ'єктивним. Тому в цьому випадку досить важливою засадою є саме побудова просопографічного дослідження, яке надає нам можливість вибудувати історію всієї родини шляхом послідовної реконструкції життя та діяльності тих особистостей, що увійшли до складеного нами просопографічного списку;

в) при розробці структури дисертаційно-монографічної роботи та її проведенні необхідно враховувати всі відомі ознаки історії кожного члена родини, які істотно впливають на концептуальні засади створення колективної біографії. Щоб подальше історичне просопографічне дослідження не призвело до плутанини, зміщення акцентів, неприпустимих помилок, необхідно з'ясувати і розкрити всі індивідуальні ознаки своєчасно. Важливою необхідністю є виявлення характерної особливості родини, що визначає своєрідність просопографічного портрету саме цієї родини, адже більшість членів цієї званої української родини продовжила родинні традиції, ставши священнослужителями, присвятивши себе боротьбі за українську церкву.

Актуальність обраної теми полягає в нагальній потребі створення узагальнюючої наукової роботи з історії наукової, культурної, громадсько-просвітницької та релігійної спадщини родини. Сучасне суспільство вимагає нових моральних орієнтирів, і тому щира любов усіх відомих членів цієї родини до українського народу та його історії і культури, є прекрасним зразком для наслідування. Саме тому репрезентація особистостей такого гатунку є надзвичайно важливою і необхідною річчю. Недостатня розробка дослідження знаменитих родин Поділля є істотною прогалиною сучасної української історіографії. Через призму висвітлення індивідуального, пов'язаного з життєвими шляхами, науковою і творчою діяльністю, світоглядом кожного члена родини, у всій повноті, різнобарвності та яскравості відкривається сучасна їм епоха.

Створення просопографічних (колективних біографічних) портретів видатних українських родин (родів) є досить важливою складовою відтворення загального процесу творення історії та культури України. Адже серед родової української еліти чільне місце належить родинам, чия наукова, державницько-суспільна, культурно-просвітницька, релігійно-богословська та інша діяльність і творча спадщина потребує докладного дисертаційно-монографічного дослідження та встановлення об'єктивної історичної істини в оцінці їх місця в історії та культурі українського народу впродовж декількох століть.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Дашкевич Я.Р. Об'єктивне і суб'єктивне в просопографії // Український біографічний словник: історія і проблематика створення: Матеріали наук.-практ. конф., Львів, 8 – 9 жовтня 1996 р. – Львів, 1997. – С. 40 – 47.
2. Юбилей пятидесятилетия священства протоиерея Иосифа Сецинского [Є.Сіцинський – А.Т.] // Подольские епархиальные ведомости. – 1901. – № 51. – С. 900 – 905.
3. Трембіцький А.М. Наукова та громадська діяльність Євфимія Йосиповича Сіцинського (70-ті рр. ХІХ – 30-ті рр. ХХ ст.). – Дис. канд. іст. наук. – Кам.-Под., 2005. – 284 с.; Його ж. Євфимій Сіцинський (1859 – 1937): наукова та громадська діяльність. Монографія. – Хмельницький: ПП Мельник А.А., 2009. – 300 с.
4. Кейван І. Володимир Січинський: Архітект, митець-графік, мистецтвознавець, дослідник. – Торонто: Євшан зілля, 1957. – 65 с., 21 л. іл.
5. Мушинка М. Володимир Січинський і русини-українці Східної Словаччини. – Пряшів: Союз русинів-українців Словацької Республіки, 1995. – 122 с.
6. Баженов Л.В., Логвіна В.Л. Володимир Січинський (1894 – 1962 рр.): життя, діяльність, творчість в ім'я України. – Кам'янець-Подільський: Кам.-Под. нац. ун-т, 2009. – 236 с.
7. Володимир Січинський. Бібліографічний покажчик / Укладач С.Костюк. – Львівська Наукова бібліотека НАН України ім. В.Стефаника. – 1996. – 124 с.
8. Шафран Роксоляна. Теоретична спадщина Володимира Січинського в контексті українського мистецтва 1920-1960 років. – Дис... канд. мистецтвознавства. – Львів, 2001. – 152 с.
9. Логвіна В. Володимир Січинський в науковому, громадському і освітянському житті України та української еміграції (перші десятиліття – 60-ті рр. ХХ ст.). – Дис... канд. іст. наук. – Кам'янець-Подільський, 2006. – 230 с.

10. Шмагало Р.Т. Мистецька освіта в Україні середини ХІХ – середини ХХ ст.: структурування, методологія, художні позиції. Монографія. – Львів, 2005. – 528 с.
11. Лист Любичі Бабогрової до Анатолія Трембіцького від 22 вересня 2009 року. Оригінал. – 1 арк. Родинний архів А.М. Трембіцького.
12. Преловська І.М. Історико-джерелознавчий аналіз матеріалів 1-го Всеукраїнського Православного Церковного Собору УАПЦ 14-30 жовтня 1921 року. – Дис... канд. іст. наук. – К., 1993. – 174 с.
13. Березовська Т.В. Рід Аркасів: Просопографічний портрет на історичному тлі доби. – Дис. канд. ... іст. наук. – Одеса, 2003. – 215 с.
14. Юркин И.Н. Демидовы – ученые, инженеры, организаторы производства: Опыт науковедческой просопографии / И. Н. Юркин. – М.: Наука, 2001. – 333 с.
15. Нечаева М.Ю. Просопография уральского монашества: перспективы исследования / М.Ю. Нечаева // Судьба России: прошлое, настоящее, будущее. Тезисы Всероссийской конференции (Екатеринбург, 17–19 ноября 1994). – Екатеринбург, 1995. – С.172–176.
16. Колобов А.В. Римские легионы вне полей сражений (эпоха Ранней империи): Учеб. пособие / Пермский ун-т; Науч. ред. И.Л. Маяк. – Пермь: Издательство Пермского университета, 1999.
17. Петрова М.С. Просопография как специальная историческая дисциплина (на примере авторов Поздней Античности Макробия Феодосия и Марциана Капеллы). – СПб.: Алетей, 2004. – 230 с. – (Серия «Интеллектуальная история в текстах и исследованиях»).
18. Щербак В. Українське козацтво: формування соціального стану: Друга пол. ХV–ХVІІ ст. – К., 2000. – 300 с.
19. Целуйко О.П. Рід Даниловичів у кінці ХVІ – на початку ХVІІІ ст.: історико-генеалогічне дослідження. – Автореф. дис... канд. іст. наук. – Львів, 2003. – 20 с. – укр.
20. Просопография // Википедия – свободная энциклопедия <http://ru.wikipedia.org/wiki>
21. Юмашева Ю.Ю. Историография просопографии / Ю.Ю. Юмашева // Известия Уральского государственного университета. – 2005. – № 39. – С. 95 – 127.
22. Prosopografij // The Oxford English Dictionary. A new English dictionary on historical principles. – Oxford. – At the clarendon press (1970). – Vol. VIII. – P. 1493.
23. Prosopografij // Webster's Third new international dictionary of the English language unabridged. – Massachusetts, USA [1981]. – Vol. II. – P. 1821.
24. Божилов И. Фамилията на Асеновци (1186 – 1460). Генеалогия и Просопография. – София: Изд. на българската академия на науките, 1985. – С. 69 – 77.
25. Просопография // Культурология. ХХ век. Словарь / Авт. проекта С.Я. Левит, Л.А. Мостова. – СПб.: Университетская книга, 1997. – С. 60.
26. Просопография // Новая философская энциклопедия. – М.: Мысль, 2000. – Т.1. – С. 267.
27. Юмашева Ю.Ю. Методологические проблемы создания просопографических баз данных // Информ. бюлл. Комиссии по применению математических методов и ЭВМ в исторических исследованиях при Отделении истории АН СССР. – 1993. – № 9 (октябрь).
28. Сахаров И.В. Просопография как первооснова генеалогии. Лекция на обучающем педагогическом семинаре «Генеалогия и история семьи» (Казань, 24 – 26 сентября 2007 г.) // www.nlr.ru/news/rnbinfo/2007/9-2.pdf
29. Миронец Н., Старовойтенко І. Просопографія / В кн. Спеціальні історичні дисципліни: довідник: навч. посіб. для стуц. вищ. навч. закл. І.Н. Войцехівська (кер. авт. кол.), В.В. Томазов, М.Ф. Дмитрієнко [та ін.]. – К.: Либідь, 2008. – С. 424 – 431.
30. Миронец Н., Старовойтенко І. Просопографія як спеціальна історична дисципліна // ІІІ Міжнар. науковий конгрес українських істориків «Українська історична наука на шляху творчого поступу». Луцьк, 17 – 19 травня 2006 р.: Доп. та повід.: В 3-х т. / Укр. іст. т-во, Волин. держ. ун-т ім. Лесі Українки / Гол. ред. І.Коцан; відп. ред.: С.Гаврилюк.– Луцьк:, 2007. – Т. 1. – С. 247 – 252.

Трембицкий А.М. К ПРОБЛЕМЕ СОЗДАНИЯ КОЛЛЕКТИВНОЙ БИОГРАФИИ СЕМЬИ СИЦИНСКИХ-ЧЕХОВСКИХ-СИЧИНСКИХ-ШАНДОР

В статье обосновывается необходимость цельного диссертационно-монографического исследования жизненных и научных путей, творческих достижений лучших представителей известной украинской семьи Сицинских-Чеховских-Сичинских-Шандор.

Ключевые слова: история, культура, семья Сицинских-Чеховских-Сичинских-Шандор.

Trembitsky A.M. THE PROBLEM OF CREATION OF COLLECTIVE FAMILY BIOGRAPHY SITSINSKIH - CZECHSKY-SICHINSKIY-SANDOR

The article is devoted to the necessity of whole the thesis of a monographic study of life and scientific ways of creative achievements of the best-known representatives of the Ukrainian family Sitsinskih - Czechsky-Sichinskiy-Sandor.

Key words: history, culture, family Sitsinskih - Czechsky-Sichinskiy-Sandor.